

LARS MALMGAARD JENSEN
OG MATHILDE BECH BRAÜNER (RED.)

Frimodig!

*Kvinde, identitet
og tjeneste
i bibelsk lys*

LOGOSMEDIA

Indhold

Indledning

af Mathilde Bech Braüner og Lars Malmgaard Jensen 7

Essays: Tjenesten som kvinde 15

Ægteskabet: Et guddommeligt samspil

af Rikke Holst Vigilius 17

I tjenestens landskaber

af Lene Dalsgaard Thomsen 29

Et yngre perspektiv: En gave og en opgave

af Ester Frich Dam-Larsen 45

En kvinde efter Guds hjerte. En bibelrefleksion

af Ditte Kure Olsen 61

Køn i psykologisk og bibelsk perspektiv 77

To køn? Om kønskonstruktivisme, kønsidentitet og kønsroller

af Mathilde Bech Braüner 79

Et helbibelsk perspektiv

af Lars Malmgaard Jensen 103

Forfatterpræsentationer 143

Indledning

AF MATHILDE BECH BRAÜNER OG LARS MALMGAARD JENSEN

»Ligesom kirken underordner sig under Kristus, sådan skal også I hustruer underordne jer under jeres mænd i alt« (Ef 5,24).

»En kvinde skal lade sig belære i stilhed og underordne sig i alt« (1 Tim 2,11).

»Som i alle de helliges menigheder skal kvinderne tie stille i menighederne« (1 Kor 14,33-34).

Mange kristne kvinder oplever ovenstående bibeltekster som en stor udfordring, der kvæler frimodigheden i deres tjeneste og gør dem usikre. For hvordan skal man forstå disse vers? Og hvordan skal de udledes i praksis? Formålet med denne bog er at komme med nogle konkrete bud på det, så man som læser både kan spejle sig i, hvad andre har gjort, og samtidig indgå i en konstruktiv dialog med deres tanker. En bog som den her skal dog ikke tages for mere end den er: en *lille* bog. Der er tale om et kortfattet indspark, der gerne vil skabe fornyet opmærksomhed om de bibelske rammer for kvinders tjeneste, så vi både forbliver tro mod de grænser, Guds ord sætter, og samtidig skaber *frimodighed* til at tjene inden for disse rammer. Sagt med en sportsmetafor: Vi skal lære at bruge hele banen. Det kræver, at vi *øver* os på det i samtale og undervisning. Og ikke mindst i praksis. Men hvis vi

skal bruge hele banen, er vi også nødt til at kridte den op. Bogen forsøger at gøre begge dele.

Bogens første del består af fire essays, skrevet af kvinder, der sætter ord på deres tjeneste. Vi håber, de kan være med til at skabe frimodighed til tjeneste og glæde over Bibelens rammer for mænds og kvinders tjeneste. De fire essays er bogens kerne. Til sidst er der to kapitler af mere faglig karakter. Det første behandler selve spørgsmålet om køn og kønsidentitet, som fylder meget i disse år. Dernæst er der et bibelundervisende kapitel, som præsenterer den (grund)forståelse af de bibelske tekster, som alle bogens kapitler er skrevet ud fra. Desuden skitseres nogle af udfordringerne ved overhovedet at gå i gang med sådan et projekt, men også hvorfor det er godt at gøre det! Målet med dette første kapitel – og denne bog – er at gengive det billede, Bibelen tegner af forholdet mellem mand og kvinde, så det kan lede både mænd og kvinder ind i frimodig tjeneste. Det billede tror vi er efter Guds vilje, til hans ære og til menneskers gavn. Målet er ikke bare at acceptere Bibelens vejledning på dette område, men også at værdsætte den. Selvom det primært er kvinderne, som adresseres i denne bog, vil mændene også finde mange udfordringer på de følgende sider.

Inden vi når dertil, må vi dog gøre nogle indrømmelser ...

Indrømmelser

For det første: Feminismen¹ har gjort utroligt meget godt for vores samfund og været en endog (ofte ubevidst) bibelsk ud-

1 Feminisme er et relativt svært begreb at definere, og det kan betyde mange ting. Det, vi mener med feminisme, er her ganske

fordring til kirken! I de sidste par år har #MeToo fyldt meget i medierne, og selvom der er aspekter vedrørende retssikkerhed og offentlig udskamning, som indimellem er stukket af, er det grundlæggende anliggende noget, som kristne kun kan dele. Tidsånden tager altså ikke altid fejl. Den kan korrigere syndige tilbøjeligheder. Sådant også med feminismen. Kirkens historie er en til tider grum affære. Alt fra slaveri til kvindeundertrykkelse er på det kollektive CV, og vi skal kun glæde os over mange af forandringerne – og vedkende os vores problematiske arv. Mange af de negative rygmarvsreaktioner, nogle udviser i forhold til Bibelens tekster, skyldes ganske enkelt deres personlige erfaringer med eksempelvis hustruvold eller magtmennesker i kirken. De erfaringer skal vi lytte til og vise forståelse for, så godt vi kan. Og så skal vi feje for egen dør! I mødet med de bibelske tekster er der utrolig mange ting, som vi, der ønsker at være bibeltro, bare må erkende, strider mod både vores natur og den nuværende kultur, og som kan virke meget svære at omsætte til vores virkelighed i dag. Man kan fristes til helt at opgive. For en kristen er det bare ikke en mulighed, al den stund Paulus jo er apostel, og Bibelens tekster derfor er Guds eget ord og åbenbaring. De skal tages alvorligt. De er – selvom de selvfølgelig skal fortolkes – normative for kirkens tro og liv også i dag. Det er bare ikke altid en enkel opgave at foretage omplantningen fra Bibelens tekster til det levede liv, og det tager intet fra vores bibeltroskab, at vi indrømmer det.

Når indrømmelserne har bundfældet sig, begynder opgaven med at formidle denne bogs formål. Og her er der brug for en del nuancer.

bredt: ønsket om generel ligestilling mellem mænd og kvinder i samfundet!

Bibelsk komplementarisme – og en sårbar samtale

Det syn, som bogen præsenterer, er – med forskellige vægtlægninger, snitflader og betoning er hos de forskellige forfattere – kirkens klassiske syn på forholdet mellem mand og kvinde. Traditionelt har vi i dansk sammenhæng talt om »tjenestedeling.« For os at se rummer det ord imidlertid nogle lidt snævre konnotationer, hvor spørgsmålet om kvindelige præster får for megen vægt. I stedet forsøger vi at advokere for ordet *komplementarisme*. Komplementarisme signalerer, at mænd og kvinder komplementerer hinanden i et smukt og guddommeligt kreeret samspil med de specifikke egenskaber og opgaver, som Gud har givet os fra skabelsen. I bogens afsluttende kapitel argumenteres der for, hvorfor debatten ikke først og fremmest skal handle om at være for eller imod kvindelige præster, men i stedet bør handle om generelle funktioner og opgaver for henholdsvis kvinder og mænd i ægteskab og menighed. Her udfoldes også følgende definition på komplementarisme:

Manden og kvinden er skabt i Guds billede og med samme værdi, men har fået forskellige opgaver i Guds skabelses- og forløsningsorden. Manden er kaldet til at være hoved for kvinden, og kvinden er kaldet til at underordne sig manden i et komplementerende samspil, der skal afspejle Kristus og kirken og Guds intention med det oprindelige skaberværk. Denne komplementarisme gælder både i ægteskabet og i menigheden.

Ovenstående er et forsøg på en kortfattet definition, der skal vise, at Guds smukke tanke, som han har åbenbaret i Bibelen, er, at mandens og kvindens forskelligheder tjener til hans ære og til

menneskers gavn. Det er sandt, godt og velsignet af Gud. Og det er afsindigt svært at kommunikere forståeligt, klart og kærligt. Ikke mindst i dagens debatklima.

Derfor er der nogle nuancer, som de, der måske på nuværende tidspunkt føler sig stødt af definitionen, skal tage med i betragtning:

For det første er det vigtigt at læse *hele* definitionen. Når man færdes på diverse sociale medier og taler med folk af varierende observans, er det åbenlyst, hvor sårbart spørgsmålet om kvinders tjeneste er. De bibelske formaninger er ganske enkelt følelsesmæssigt og intellektuelt vanskelige at begribe. Før mange er færdige med at læse, er de allerede gået i baglås, fordi der er tale om et identitetsspørgsmål. Nogle vil således opleve, at ovenstående definition reelt fratager kvinder deres værdi både som mennesker og som kristne søstre i tjenesten. Derfor vil vi gerne understrege, at man skal læse hele definitionen, ikke mindst ord som »samme værdi«, »samspil« med mere. Det er ikke sikkert, at det ændrer på den følelsesmæssige oplevelse. Og det er fair nok. Til gengæld vil vi så insistere på, at følelserne ikke har forkørselsret, men at vi skal kunne læse sådanne formuleringer med fokus på deres saglige indhold. Personligt kan vi ikke se, at formuleringerne fratager kvinder nogen værdi. Tværtimod.

For det andet skal vi være opmærksomme på vores kulturelle bias. Ordene betyder måske ikke altid det, vi normalt forbinder med dem. Når der står »hoved«, vil mange uvilkårligt tænke på en leder – og det er også intentionen! Men hvor ledelse i normal forstand er en pyramide, der går oppefra og ned, er ledelse i bibelsk forstand en »omvendt pyramide«. Vægten – hovedet – er i bunden. Som tjener! Sådant var Jesu lederskab. Det betød ikke, at han ikke var leder (for det var han), men hans ledelse var ikke

båret af idealer hentet fra Børsens portrætter af erhvervsledere. Kristi hovedfunktion indebærer, at han vasker de andres fødder. Det er idealet.

At navigere mellem principper og appliceringer

Principielt taler Bibelen for en komplementarisme både i ægteskabet og i menigheden. I menigheden er det forbeholdt manden at varetage den funktion, det er at være hyrde og lærer, og det er ikke tilladt kvinden at udøve læremæssig autoritet over manden. I ægteskabet er manden kaldet til at være hoved for kvinden, mens hun er kaldet til at underordne sig manden. Så langt princippet. For de af os, der mener, at komplementarismen er bibelsk, er det så også nødvendigt at huske nogle nuancer, særligt når det kommer til appliceringen.

For det første skal vi huske, at ovenstående definition er et ideal, der ikke inkluderer hele billedet. Definitionen siger for eksempel ikke noget om syndefaldet og menneskets deraf følgende syndighed. Særligt som mand er det derfor en sund øvelse at motivgranske sig selv både i forhold til menighedslivet og ægteskabet. Er ønsket egentlig bibelske grænser og opgavefordeling, eller er der noget andet på spil (forsmåede følelser, irritation, mindreværdsfølelse eller lignende)? Som kvinde kan man jo så gøre en lignende øvelse. Handler det her om et ønske om bibelsk ligeværd? Eller er der noget andet på spil (angst, sårede følelser, misundelse eller andet)? Når det gælder særligt de ægteskabelige formaninger, er det generelt sundt, at man som mand koncentrerer sin opmærksomhed om de formaninger, der er rettet til mænd – og vice versa. I vores undervisning og samtale tror vi også, det er vigtigt ikke at sætte lighedstegn mellem stereotype

kønsforestillinger og den bibelske komplementarisme. Traditionelle kønsroller stemmer ikke nødvendigvis overens med de bibelske formaninger. Hele problematikken omkring kønsidentitet er generelt vanskelig at navigere i, og som kristne, der gerne vil være bibelske, kan man fristes til at »trække til højre« i en masse identitetspolitiske spørgsmål – bare for at være »på den sikre side«. Risikoen er, at der opstilles nogle meget rigide rammer for kvinders tjeneste i menigheden, og at der undervises om ægteskabet på en måde, der skaber en forkrampet angst for at gøre noget forkert, eller man fremstiller stereotyper, som mange ikke kan genkende sig selv i. Den risiko skal vi forsøge at undgå.

Samtidig skal vi ikke være så tilbageholdne, at vi ikke tør sige noget som helst. Vi har brug for eksempler og forbilleder! Vi har brug for at kunne sætte ord på, hvad det vil sige at være mand og kvinde! Ethvert eksempel løber risikoen for at udvikle sig til en stereotyp, men hvis vi aldrig kommer med eksempler, mister vi for meget. Og så må den enkelte også tage ansvar for at omsætte det til *sin* verden, velvidende at ingen formidler eller samtalepartner rammer eksakt ind i ens egen verden. De essays, som denne bog præsenterer, er netop ikke principielle udlægninger, men forsøg på at vise, hvordan man i *nogle* menigheder og i *nogle* ægteskaber har forsøgt at udleve det fælles princip. Der findes heller ikke en manual for børneopdragelse. Men som forældre kan det alligevel være godt at høre, hvordan andre har grebet noget an. Sådan også i dette tilfælde: Det fælles princip vil ud møntes på forskellige måder, men eksemplerne, tror vi, kan være til vigtig inspiration.

Essays til inspiration og overvejelse

Ofte kommer debatten og samtalen til at handle om det kirkelige perspektiv, som jo er et fælles anliggende. Det skal vi også bruge tid og blæk på. Når det drejer sig om komplementarismen i ægteskabet, står mange dog endnu mere famlende. For springet fra de bibelske formaninger til samlivet er ofte lidt vanskeligere at sætte ord på. Gode refleksioner og tanker – både om menigheds- liv og ægteskab – findes i de fire essays, skrevet af kvinder, der på forskellig vis er gået ind i tjenester og opgaver i deres menigheds- sammenhæng. Det er ikke manualer, der viser den eneste rigtige måde at gøre tingene på. Tanken er, at de kan fungere som et springbræt. Forhåbentlig fornemmer man bredden af tjenester i menigheden gennem det, de skriver om. For ægtepar kan det også være godt at spejle sig i andre og få en forståelse for den dy- namik, der er i forholdet mellem mand og kvinde i et ægteskab. Ikke to forhold er ens; derfor vil det også være meget forskelligt, hvordan de underliggende principper udleveres i praksis. Forhå- bentlig kan de følgende kapitler give noget at tale om. Som sing- le vil man nok savne nogle perspektiver (her kommer bogen til kort); men meget af det, der handler om tjenester i menigheden, er ikke forbeholdt gifte mennesker, men henvender sig til enhver uanset civilstatus.

Vores ønske er, at du som læser må se det positive, bibelske anliggende i komplementarismen og måske få sat billeder, ek- sempler og ord på et levet liv, der ønsker at være tro mod Guds ord.